

DigiTrade

EU4UA

Co-funded by
the European Union

Тема 4. Трансформація ключових трудоу цінностей ЄС в умовах цифровізації українського бізнесу

Ольга Протасенко

4.1. Ключові цінності Європейського Союзу

Базові цінності Європейського Союзу – це світоглядні принципи, а саме: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права і повага до прав людини, включно з правами меншин.

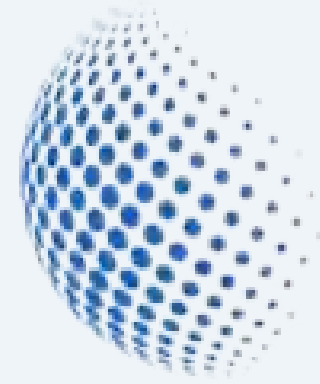
Повага до людської гідності є джерелом усіх прав і свобод людини. Повага до людської гідності має багато вимірів. Це і медична реформа, щоб українці отримували належну медичну допомогу, й електронні державні послуги, щоб не доводилося стояти в чергах, і гідні умови праці й соціальний захист незахищених верств населення

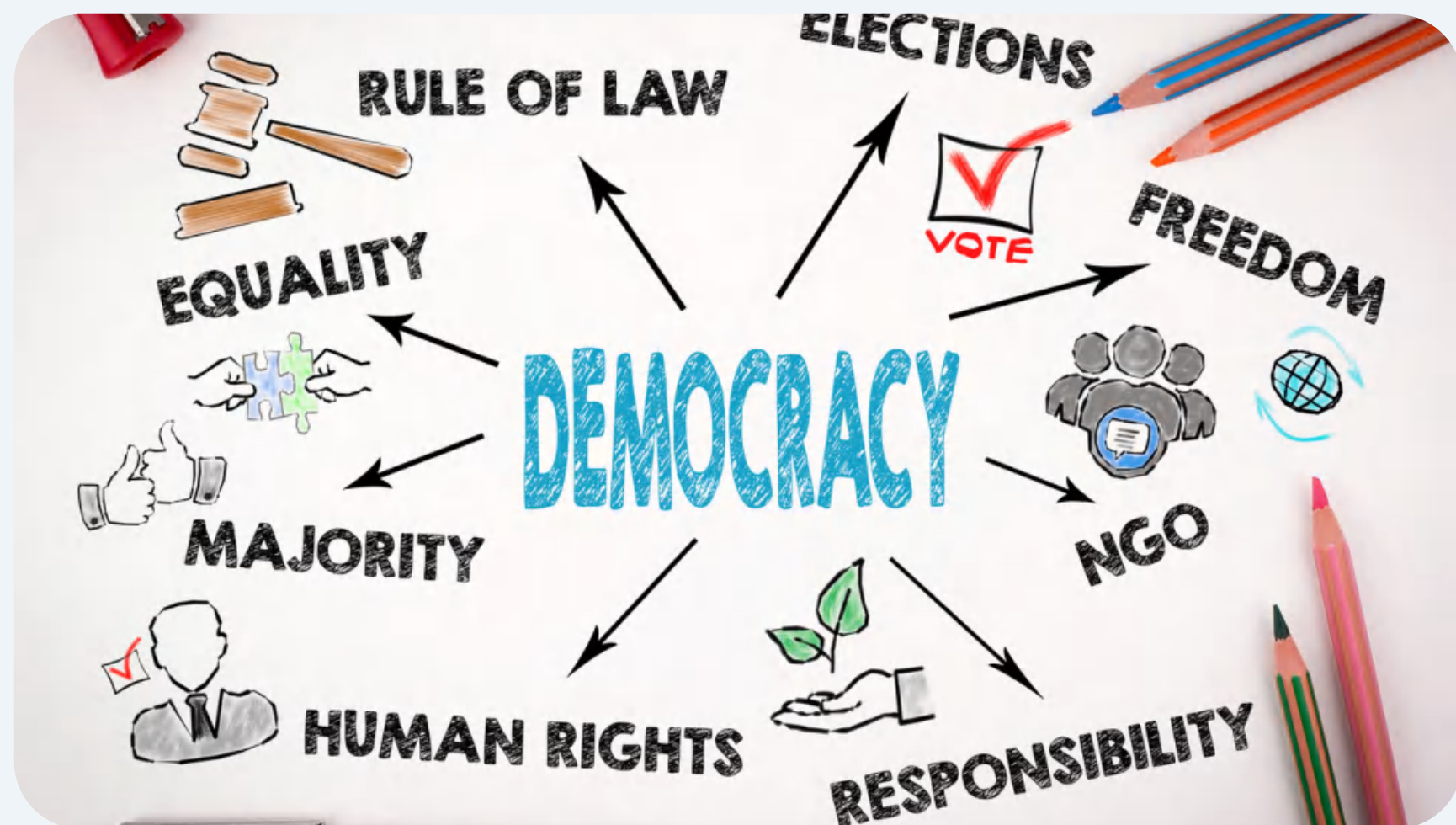

Свобода – це можливість людини самостійно робити вибір та приймати рішення, які впливають на її життя або життя суспільства. Невід’ємною складовою свободи є право на безпеку. Тому свобода це не лише вільне висловлювання своїх думок або захист від необґрунтованого затримання. Це також захист персональних даних, якісні дороги і комфортний транспорт, закордонні освітні програми і свобода пересування

Демократія є впливом громадян на управління державою. Відтак це – відповідальність і прозорість дій влади, закони, що відображають інтереси суспільства, і врахування думки громадян під час ухвалення владою важливих рішень. На практиці це реалізується через електронне врядування, децентралізацію, яка збільшує можливості громад або здатність впливати на органи влади через діяльність громадських організацій, петиції, акції

Рівність забороняє будь-яку дискримінацію за будь-якою ознакою. Особлива увага приділяється рівності між чоловіками і жінками, у тому числі в трудових правах. У щоденному житті рівність – це нетерпимість до корупції, користує службове становище для власної вигоди, що протирічить ідеї рівності всіх громадян), енергоефективність житла, можливості для людей з інвалідністю бути повноцінними членами суспільства, а для жінок – мати такі самі права, як і чоловіки

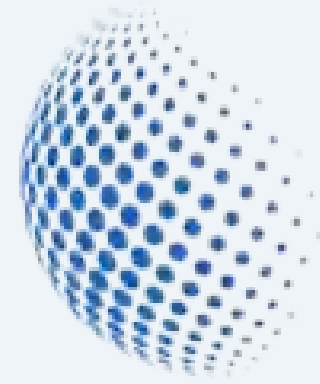
WE
ARE
EQUAL!

Верховенство права означає, що рішення у державі ухвалюються у відповідності до встановлених правил і процедур. Це також вимагає неупередженої системи правосуддя, яка розв'язує суперечки справедливо, не озираючись на майновий, соціальний або інший статус особи. Втілення верховенства права – це реформа судів і правоохоронної системи, рівні можливості різних людей для захисту в суді. А головне – це єдині правила та закони для всіх, без виключення

Повага до прав людини, включно з правами меншин – визнання того, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїх правах. Ці права охоплюють різні сфери. Право мати гідні умови праці – незалежно від статі, кольору шкіри або віросповідання. Право отримати якісні медичні послуги. Право вільно розпоряджатися своєю власністю. А також це право на чисте довкілля і на захист себе, як споживача різних товарів і послуг

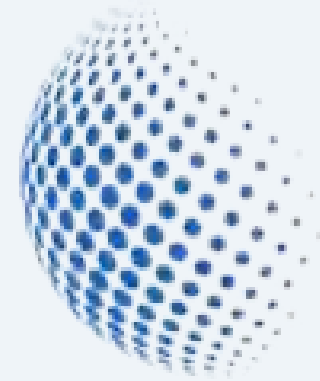

Отже, європейські цінності є наднаціональними соціальними цінностями і стосуються переважно соціально-політичної сфери суспільного буття. Варто зазначити, що населення **кожної конкретної держави ЄС** орієнтується, у першу чергу, на власні національні цінності які можуть суттєво відрізнитись залежно від регіональних і культурних особливостей, історії тощо

**ТАК САМО МАЄ БУТИ
В УКРАЇНІ:**

законодавство має ґрунтуватись
на європейських цінностях, але з
урахуванням українських
національних особливостей

4.2. Реалізація трудових цінностей ЄС в умовах цифрової трансформації українського бізнесу

Використання цифрових технологій привело до формування підґрунтя для трансформації традиційних правових і соціальних норм у нових реаліях технологічного існування людства – **цифровій екосистемі**

Активне використання цифрових технологій в різних напрямках життєдіяльності зумовило виникнення питання про необхідність і достатність ключових прав і свобод людини в умовах цифровізації. **Як наслідок, з'явилося поняття цифрові права і свободи людини**

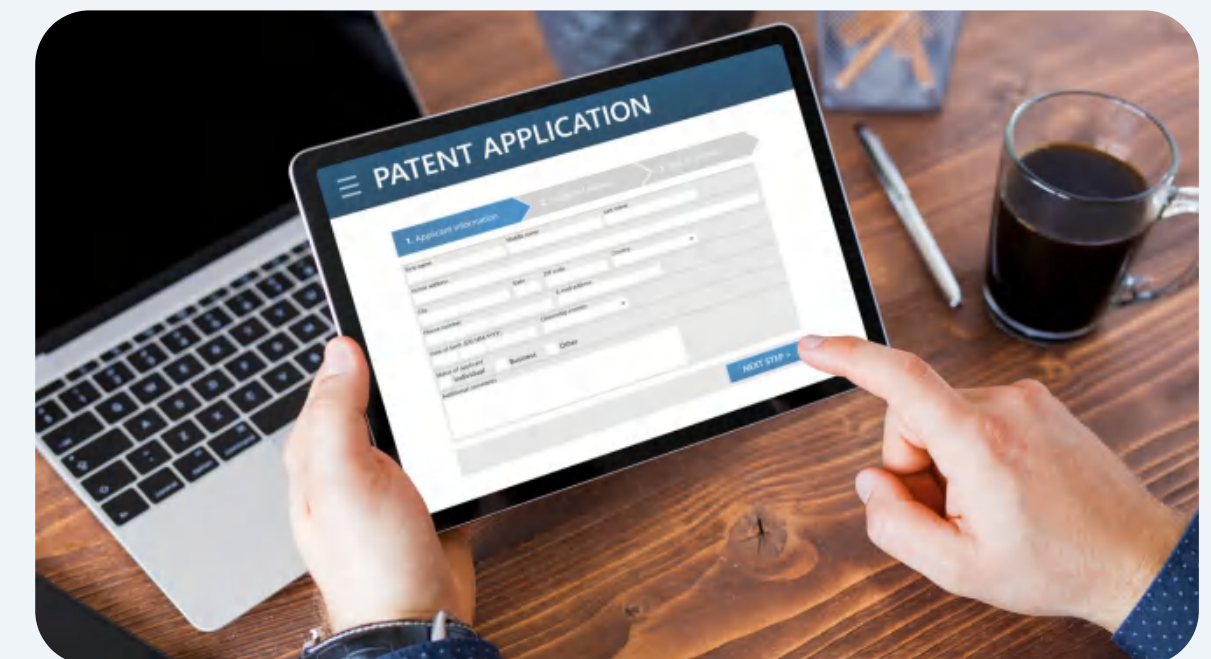

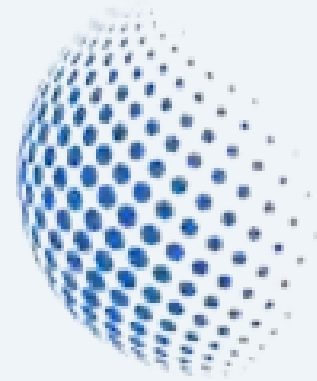
ТЕРМІН "ЦИФРОВІ ПРАВА ЛЮДИНИ" ОХОПЛЮЄ ДВА РОЗУМІННЯ

У першому ним називають усі ті права, здійснення і захист яких тісно пов'язані з використанням цифрових інструментів або має суттєву онлайн-складову

У другому – це лише ті права, які виникають або починають претендувати на статус фундаментальних у цифрову епоху

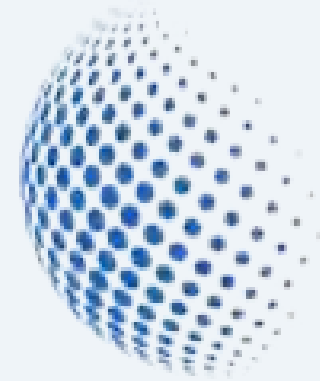
Тому до цифрових відносять і такі фундаментальні права, як свобода вираження думки і слова, приватність, право на інформацію, право на участь в управлінні державними справами тощо, і такі, як право бути забутим, право на анонімність або навіть право на Інтернет

Право на приватність, яке є одним із головних прав, які втілюють свободу людини у її негативному розумінні, тобто свободу від втручання ззовні, в умовах цифровізації стає особливо вразливим. На підставі цього деякі держави навіть закріпили “право на цифрову смерть”, яке діє за аналогією з заповітом

На цій основі виникло інше право, безпосередньо пов'язане з цифровізацією суспільства – **право на Інтернет**, яке розглядається з двох позицій:

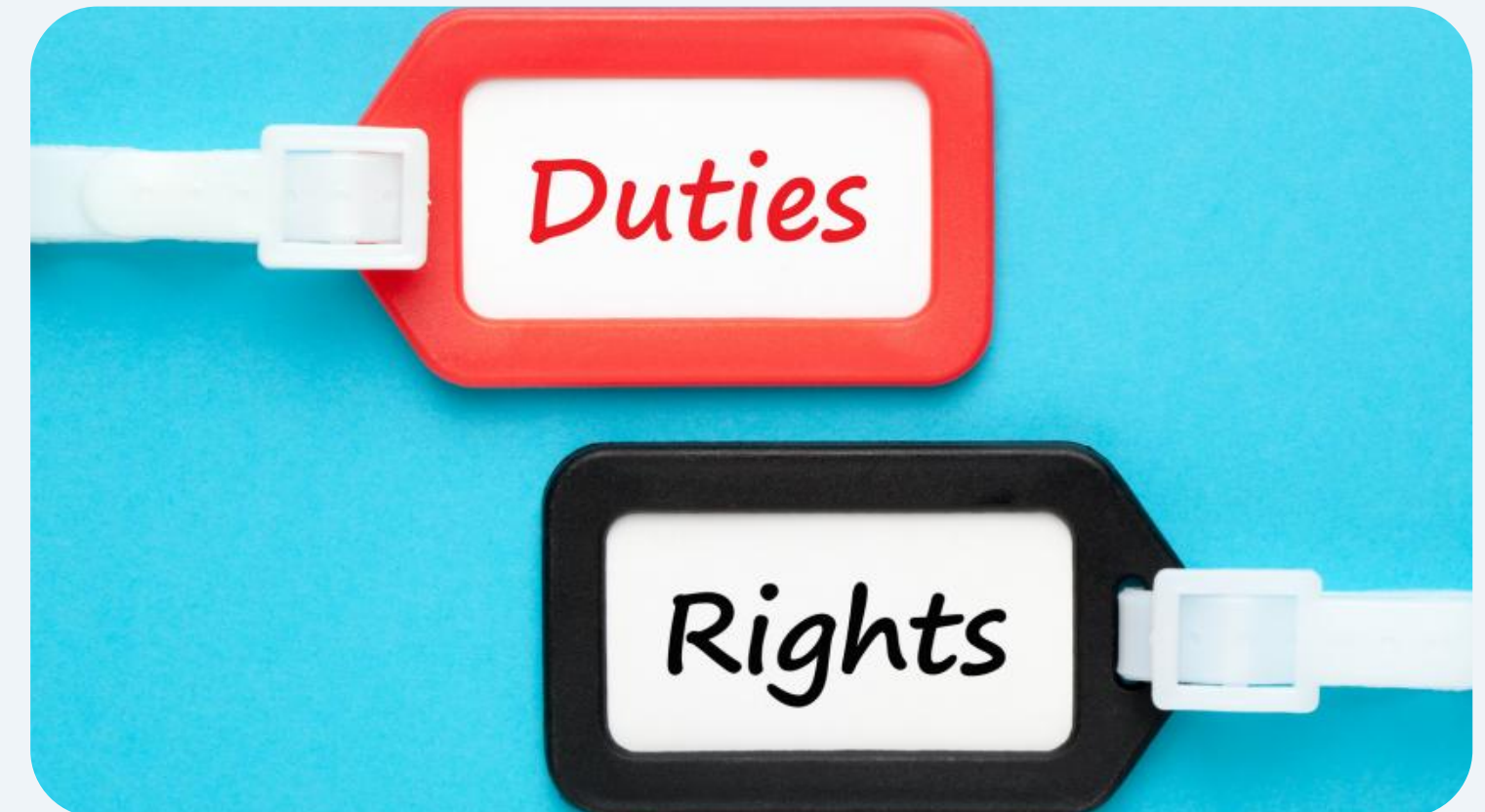
- 1) Інтернет розглядається як послуга в цілому;
- 2) Інтернет як право на інформацію

У світовій практиці закріплення цього права здійснюється: визнанням Інтернету універсальною і загальнодоступною послугою (Естонія, Іспанія), закріпленням в конституції права на доступ до Інтернету (Греція, Португалія), визнанням цього права вищими судовими інстанціями (Франція, Коста-Ріка)

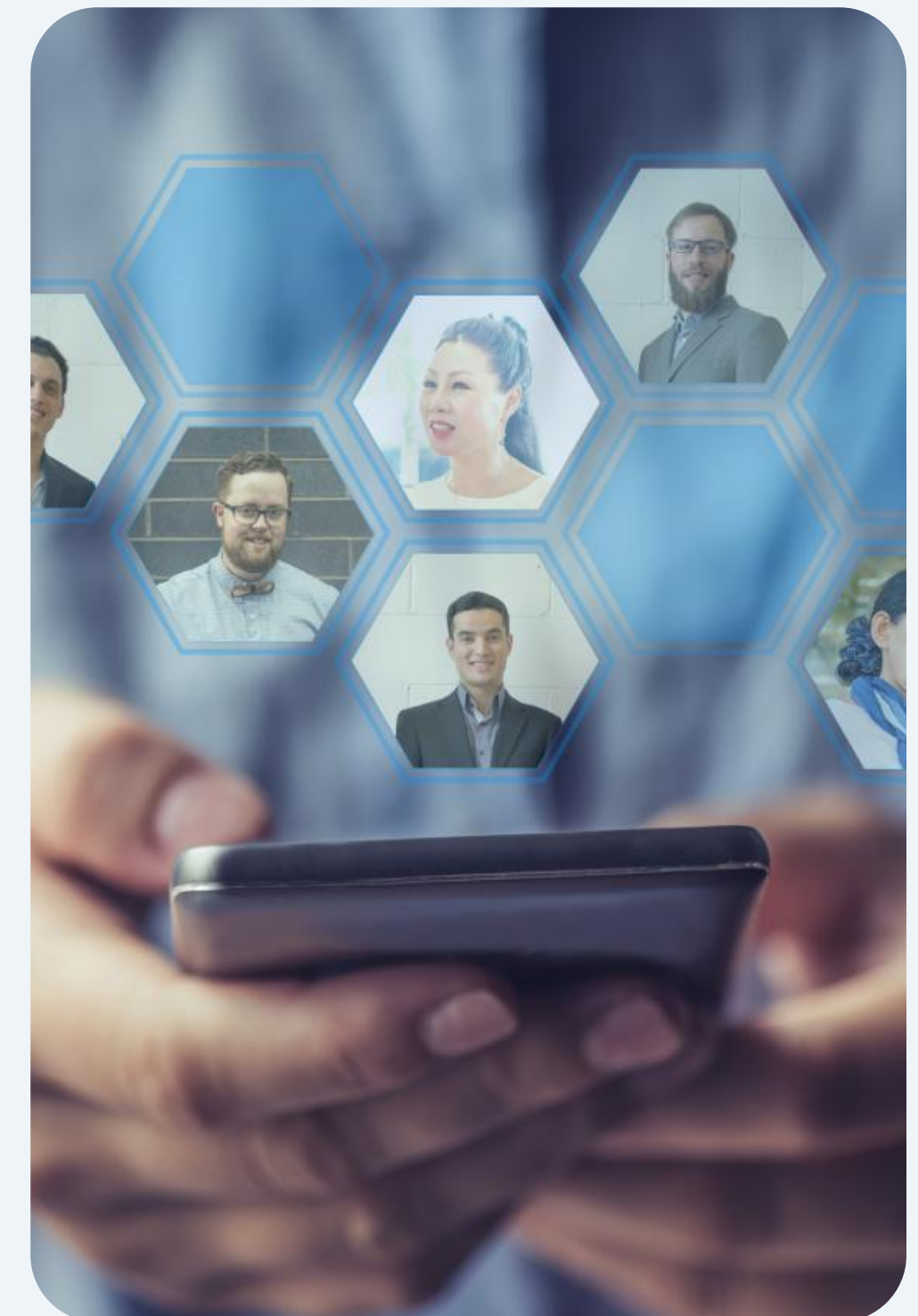
Окремою групою цифрових прав є права, покликані забезпечити реалізацію конституційних принципів в сфері демократичного устрою України. Категорія “електронна демократія” ґрунтовно увійшла в сучасний конституційно-правовий вжиток

Активно розробляють форми “електронної” участі громадян в управлінні державними справами (громадські обговорення проектів нормативно-правових актів, різні види політичної активності, забезпечення системи прямого і зворотного зв’язку між виборцями та обранцями тощо)

Цифрові технології внесли зміни і в трудові права особи. В багатьох сферах економіки сучасні технології дозволяють виконувати трудову функцію поза місцем роботи і робочого місця, не тільки вдома, але і на будь-якому місці. Більше того, від працівника часто очікується, що він повинен бути доступним у будь-який час і на будь-якому місці

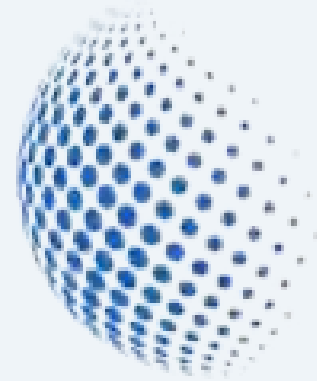

Не менш важливі й права інтелектуальної власності.
Цифровий простір і кіберфізичні системи визначають нові виклики для інституту інтелектуальної власності. Нова реальність кіберпростору і кіберпослуг серед інших проблем акцентує увагу на питаннях безпеки використання інтелектуальної власності

Створення побудованих за принципом комплексних технологій складних об'єктів формує запит на розширення переліку охоронюваних об'єктів інтелектуальної власності, зміни способів правової охорони в цифровому просторі, створення сегменту цифрових послуг як різновиду об'єктів інтелектуальної власності, створення “кібервласності” (права на віртуальні об'єкти цифрового простору)

Право на освіту також активно розвивається в умовах цифровізації. Проблема формування єдиного електронного простору знань і розвитку законодавства в даній сфері, безперечно, є досить актуальною в умовах розвитку інформаційного суспільства. Очевидно, що єдиний електронний простір знань повинен передбачати тісний зв'язок науки, освіти, бібліотечної системи, системи загальнодоступної інформації в мережі Інтернет

Саме на основі формування єдиного електронного простору знань повинен забезпечуватися перехід від інформаційного суспільства до суспільства знань. Інформація і рівень її застосування та доступності кардинальним чином впливають на економічні та соціокультурні умови життя громадян

Цифровізація також впливає на питання гендерної рівності, яке спрямоване на розширення прав і можливостей усіх жінок, оскільки наразі вони недостатньо представлені в технічних професіях. Тож Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) просуває ідею гендерночутливої і доступної сфери ІКТ, державних послуг і трансформації політик, щоб відобразити ці пріоритети

В Україні наразі ПРООН працює над досягненням рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у рамках ініціатив щодо демократичного врядування, сталого розвитку і довкілля та відновлення і розбудови миру на територіях, які перебувають в умовах конфлікту

Отже, права людини еволюціонують разом з розвитком цифрових технологій. Сфера дії раніше існуючих прав розширюється, з'являються нові права (зокрема, право на доступ до мережі Інтернет). Ера цифрових технологій дає абсолютно нові та якісно інші можливості для реалізації прав і свобод людини, але в той же час вона створює нові виклики та загрози для забезпечення цих прав і свобод.

Класичні права та свободи людини трансформуються, наповнюються новим змістом, пов'язаним саме з процесом цифровізації

Таким чином, результати цифровізації багатьох сфер життя вимагають осмислення й адекватного формулювання механізму регулювання, реалізації і захисту прав людини з метою сталого соціально-економічного розвитку, забезпечення реалізації та захисту прав і свобод людини в умовах цифровізації

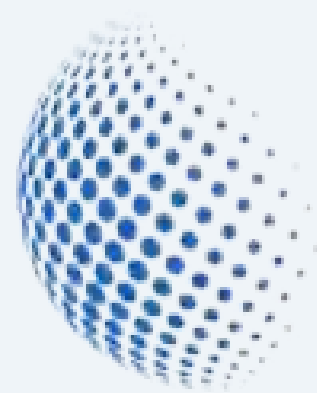

4.3. Негативні наслідки цифровізації для українського бізнесу

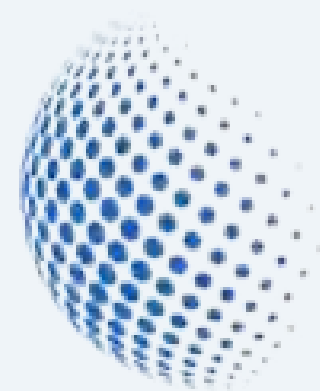
Трансформаційні процеси, які пов'язані з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій і цифровізацією економіки, суттєво впливають на соціально-трудові відносини та супроводжуються **як позитивними, так і негативними наслідками для трудової сфери**

Розглянемо негативні наслідки цифровізації для українського бізнесу за напрямками вияву (зайнятість, умови та оплата праці, можливості самореалізації та саморозвитку, демократизація трудових відносин) та рівнями управління

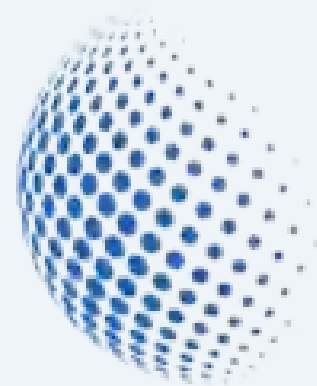
Напрями вияву	макрорівень (регіональний)	виробничий та особистісний рівні
I. Зайнятість, умови праці	<p>Поглиблення структурного безробіття, зростання прихованого безробіття.</p> <p>Зростання дефіциту кваліфікованої робочої сили.</p> <p>Поглиблення професійно-кваліфікаційної асиметричності ринку праці.</p> <p>Поширення тимчасової, неповної, дистанційної, неформальної зайнятості.</p> <p>Посилення дискримінації у сфері зайнятості за віком, статтю та цифровою грамотністю.</p> <p>Вимивання середнього класу.</p> <p>Прекарізація зайнятості.</p>	<p>Вимушений перехід працівника на тимчасову, неповну, дистанційну зайнятість (вимушена самозайнятість, неформальна зайнятість).</p> <p>Відсутність гарантій стабільної зайнятості, страх втратити роботу.</p> <p>Скорочення можливостей для працевлаштування на робочих місцях з гідними умовами праці.</p> <p>Звуження можливостей зайнятості в комфортних та безпечних умовах праці.</p> <p>Зростання зайнятості, яка не відповідає освітньому, професійно-кваліфікаційному рівню працівника.</p>

Напрями вияву	макрорівень (регіональний)	виробничий та особистісний рівні
I. Зайнятість, умови праці	<p>Формування нового прошарку «утриманців».</p> <p>Трудова та освітня міграція, втрата трудового та освітнього потенціалу країни.</p> <p>Руйнування системи колективно-договірного регулювання, індивідуалізація соціально-трудоких відносин.</p> <p>Втрата державними органами механізмів впливу на забезпечення гідної ЯТЖ.</p>	<p>Порушення режиму трудового розпорядку та життєвого балансу. Посилення маніпулювання свідомістю працівника.</p> <p>Розвиток у працівників тривожності, депресій та інших психологічних негативних наслідків.</p> <p>Зростання соціальної та правової незахищеності працівників.</p>

Erasmus+
Jean Monnet

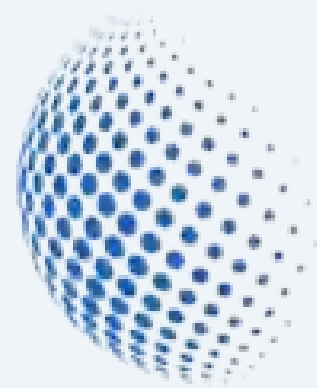
DigiTrade

EU4UA

Co-funded by
the European Union

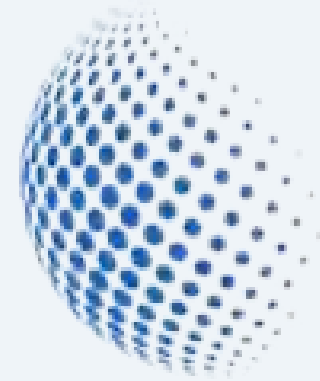
Напрями вияву	макрорівень (регіональний)	виробничий та особистісний рівні
<p>II. Гідна винагорода, можливості самореалізації та саморозвитку</p>	<p>Зниження можливостей для забезпечення справедливої винагороди за працю. Недостатність заробітку для відтворення робочої сили та утримання сім'ї. Невідповідність між освітньо-кваліфікаційним рівнем працівника та вимогами роботодавця. Зменшення перспектив кар'єрного зростання та саморозвитку. Зростання соціальної нерівності за доходами та соціально-трудовим статусом. Формування міжпоколінського розриву за цифровими компетентностями.</p>	<p>Незабезпечення гарантованої, справедливої оцінки та винагороди за працю. Зменшення можливостей для кар'єрного зростання та самореалізації. Дисбаланс між освітньо-кваліфікаційним рівнем працівника та потребами роботодавця. Зниження рівня творчих, інноваційних характеристик трудового процесу, втрата цінності раціоналізації.</p>

Напрями вияву	макрорівень (регіональний)	виробничий та особистісний рівні
II. Гідна винагорода, можливості самореалізації та саморозвитку	<p>Формування міжпоколінського розриву за цифровими компетентностями.</p> <p>Соціальне відчуження та соціальна дезадаптація незайнятого населення.</p> <p>Знецінення трудового потенціалу.</p>	<p>Скорочення можливостей отримання додаткового заробітку від докладання праці та здатності капіталізувати професійні компетентності.</p> <p>Обмеження умов та можливостей для формування колективних трудових цінностей працівника (соціальний та трудовий статус, трудова честь, гідність, ділова репутація та ін.).</p> <p>Посилення дискримінації працівників за віком, статтю тощо.</p> <p>Соціальне відчуження, відсутність приналежності до трудового колективу.</p>

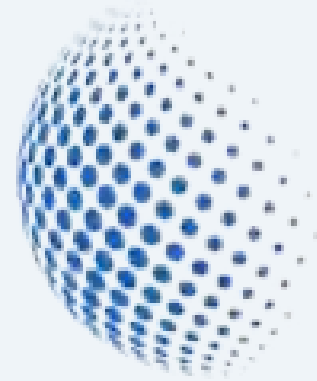

Напрями вияву	макрорівень (регіональний)	виробничий та особистісний рівні
III. Демократизація трудового життя	<p>Зниження рівня соціального та правового захисту, порушення трудових прав і гарантій</p> <p>Звуження можливостей для реалізації соціально-трудова прав працівника</p> <p>Заміна колективно-трудова відносин на індивідуальні, поширення контрактної форми зайнятості</p> <p>Ускладнення вирішення трудових спорів</p> <p>Невизначеність представництва із захисту прав та інтересів працівників у цифровій (платформній) економіці</p>	<p>Зменшення можливостей захисту базових трудових прав працівника. Скорочення (відсутність) соціального пакета, відсутність колективного договору.</p> <p>Втрата представництва працівників в процесах управління.</p> <p>Індивідуалізація трудових відносин.</p> <p>Соціальна ізоляція та соціальне відчуження.</p> <p>Закріплення бідності серед працюючих.</p>

Сучасні технологічні новації надають можливість дистанційної присутності працівника на робочому місці та виконання робіт у віддаленому режимі. Нова модель зайнятості і соціально-трудоких відносин базується на проєктних та контрактних формах або на неформальних домовленостях, супроводжується непостійною зайнятістю. У результаті переходу від постійної зайнятості до тимчасової зростає частка працівників, трудові відносини яких мають неординарний атиповий характер

Значний розвиток нестандартних форм зайнятості, часткова зайнятість створюють умови для прихованого безробіття. Трансформація робіт супроводжується вихолощенням окремих сфер зайнятості, суттєвим скороченням частки робочих місць, зниженням попиту на професії, які пов'язані з виконанням формалізованих операцій, що повторюються. Цифровізація економіки характеризується нерівністю в генеруванні робочих місць для гідної праці, що зумовлює її дефіцит

Цифровізація в сфері зайнятості супроводжується формуванням дизруптивного ефекту, тобто поляризацією зайнятості, доходів, прекаризацією зайнятості, зростанням структурного (технологічного) безробіття внаслідок звуження ринку праці

Негативний вплив має також дискримінація у сфері праці у процесі впровадження ІКТ, що спричинено об'єктивними і суб'єктивними причинами, які обумовлені високою змістовною та структурною складністю трудового процесу, розрізненням характером кількості та якості норм, які конкретизують принципи заборони дискримінації. Негативний вплив також пов'язаний з недосконалістю спеціальних нормативних актів, складністю ідентифікації факту дискримінації та визначення конкретних зон і суб'єктів відповідальності, невизначеністю конкретних форм і технологій заборони та компенсацій тощо